

החרדים: נטל לחברה או בעלי פוטנציאל להזניק אותנו קדימה?

הפוליטיקאים שכחו מהחרדים במצעי הבחירות, אך אם לא יעשה מאמץ רציני לשלבם בחברה, נגיע לרוב חרדי במדינה שיהיה עני ולא יצרני ברובו. איך ניתן לשנות זאת?

ד"ר ראובן גל 06.02.15 08:47

יום אחד נתעורר למציאות שלא חלמנו עליה. אם לא יעשה מאמץ רציני בהקדם בעניין הקהילה החרדית, נמצא עצמנו בפני שוקת שבורה. בישראל של 2015 לא ניתן לדבר על אסטרטגיית-על מבלי להתמקד באוכלוסייה החרדית, בטח לא עכשיו לפני הבחירות.

השתלבותם, או אי-השתלבותם של החרדים בחברה ובכלכלה הישראלית היא בעיה אמיתית והנתונים שהציגה בשבוע שעבר נגידת בנק ישראל, ד"ר קרנית פלוג, אמורים להדאיג את כולנו: אם בשנת 2012 תחולת העוני של הציבור החרדי עמדה על 46.7%, היום היא עומדת על 52.1%. למעלה ממחצית המשפחות החרדיות בישראל נמצאות מתחת לקו העוני. תצרפו לכך את העובדה שהיום חיים בישראל 8,183,000 תושבים, מתוכם 911,000 חרדים (ע"פ הלמ"ס), שהם 11% מאוכלוסיית ישראל, כששיעור הפרייון (מספר הילדים הממוצע) בקרבם עומד על כ-6.1 - לעומת 3.3 באוכלוסייה הערבית ו-2.4 באוכלוסייה היהודית (שאינה חרדית) - ותקבלו בכלל תמונת מצב מורכבת.

המשמעות היא בעצם שהאוכלוסייה החרדית מכפילה את עצמה כל 10 עד 16 שנה, כך שכחמישית מהאוכלוסייה היהודית בישראל בעוד 10 שנים תהייה חרדית. מאן, שבמידה שאפיוני הציבור החרדי בעתיד לא ישתנו באופן משמעותי, מדינת ישראל צפויה עשויה להגיע בתוך כארבעה עשורים לרוב חרדי - שיהיה עני, לא יצרני ברובו, נשען על תמיכות ממשלתיות ובלתי מעורב בחברה ובכלכלה הישראלית.

צילום: יובל חן

חרדים בלשכת הגיוס. אפשר להוביל מהלכי גיוס ללא כפייה

המדהים בכל הסיפור הוא שלמרות הנתונים האלו והתחזית הקשה, מצעי הבחירות המתקרבות של המפלגות הגדולות, לרבות נאומו מנהיגיהם, אינם מזכירים כלל את הנושא. כאילו מישהו שכח לגמרי מהחרדים. כל כך זקוקים לקולות שלהם, שלא מעיזים לדבר על אוכלוסייה כל כך חשובה הנמצאת כיום בעיצומו של תהליך הסטורי. בעשור האחרון חלו תמורות אדירות בתוך האוכלוסייה החרדית. שיעורי התעסוקה עלו ב-25% בקרב הגברים החרדים, ושיעור הסטודנטים החרדים עלה מ-1,500 ל-7,500 - עלייה של 400%. גם בתחום השירות הצבאי גילינו שאפשר להוביל מהלכי גיוס ללא כפייה - כ-10,000 חרדים שירתו בין 2007 ל-2012 בשירות צבאי או אזרחי. כל ההישגים האלו לא היו קורים אלמלא צמחו ונדחפו מתוך הציבור החרדי עצמו.

לעומת זאת, מדיניות רשויות השלטון (הממשלה, הכנסת ובג"צ) בנושא החרדים, בעשור האחרון, מלאת סתירות וחוסר עקביות: מחד, כוונות טובות והצהרות רמות של פוליטיקאים ושרי ממשלה, ולצידן החלטות קריטיות של בג"צ (למשל, ביטול "חוק טל") ופעילות אינטנסיבית בכנסת (למשל, ועדת איילת שקד) – ומאידך, העדר מאמץ ממשלתי מרוכז ומתואם לטפל בנושא שילוב האוכלוסייה החרדית במשק ובחברה בנושא לאומי מרכזי, בעל עדיפות עליונה.

זוהי אוכלוסייה בעלת פוטנציאל אדיר שכה חיוני לחוסנה של מדינת ישראל. כאן נמצא "הראש היהודי", עם כישורי למידה מפותחים ויכולת אינטלקטואלית עצומה; כאן הפוטנציאל הכלכלי הלא מנוצל של אוכלוסייה המאופיינת בחריצות ויצירתיות תעסוקתית (חישבו רק על אחיהם בארה"ב ובאירופה); לאלו הדואגים לשמירת רוב יהודי במדינה - כאן נמצא הפוטנציאל הדמוגרפי; ואל-נא נשכח את הפוטנציאל התרבותי של מי שמשמרים את "ארון הספרים היהודי" מאז השואה באירופה.

טוב היו עושים מנהיגי המפלגות הגדולות לו היו מניחים לעיני הבוחרים גם שאלות כמו: כיצד תיראה מדינת ישראל והחברה הישראלית בעוד שניים או שלושה עשורים, עם הגידול הצפוי באוכלוסיית החרדים? שכן, בתרחישים הפסימיים, הגידול הדמוגרפי המהיר של החרדים יגרום בסופו של דבר לצעירים חילוניים (שהפכו בינתיים למיעוט) לברוח מן הארץ, ימוטט את הכלכלה ויסכן את ביטחון המדינה. מצד רואי השחורות, זהו סופה של מדינת ישראל כמדינה מערבית מודרנית. למזלנו, ישנם גם תרחישים אופטימיים. אבל כדי שאלו ינצחו, יש צורך בתבונה ממשלתית, בסובלנות ובכבוד – וכן, גם בנכונות לשינוי ובמנהיגות אמיצה מצד הציבור החרדי עצמו.

הכותב הוא ראש פרויקט 'שילוב חרדים' במוסד שמואל נאמן בטכניון